

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1908, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning i tiden för jakt å älg m. m.

Herr *A. P. Gustafssons* i Sjögesta m. fl. motion n:o 18 är af följande innehåll:

»För hvarje år som går inses allmännare det stora värde, som finnes i våra skogsbär, synnerligast lingon, men ett väsentligt hinder för tillvaratagandet däraf är att jakten på älg under den för bärplockningen lämpligaste tiden är tillåten. Där ordnad jaktvård existerar, aflyses bärplockning å skogarne under älgskyttet, men där så icke är förhållandet, genomströvas skogarne af mer och mindre försiktiga älgjägare, och detta hafver till följd, att tillvaratagandet af nämnda bär dels afstannar och dels försiggår under stor fara för människors lemmar och lif.

Inseende det stora värde, som finnes och bör tillgodogöras af omförmälda skogens högdjur, kan likväl icke förbises att betydligt därutöfver bör sättas värdet och tillvaratagandet af »skogens röda guld», våra lingon, hvilket dessutom bereder vår på landet varande mindre kraftiga arbetarebefolkning en väl behöflig inkomst. Då det desslikes inom landet har

uppstått en god industri för förädling af skogsbär, jämte en betydande export däraf, bör enligt mångens förmenande förberörda hinder för bärens tillvaratagande undanröjas, hvilket utan skada för älgjakten kunde ske genom jakttidens framflyttning till oktober månads senare hälft i de sydligare delarne af landet och måhända något tidigare i de norra.

I sammanhang härmed torde äfvenledes böra tagas under ompröfning, om ej jakttiden borde inskränkas samt nedskjutning af årskalfvar efter älg helt och hållet förbjudas. Under älgjakttiden dödas, enligt tillgängliga uppgifter, betydande antal älgar, och man frågar sig: är det möjligt att detta ståtliga och värdefulla villebråd kan bestå med en dylik årligt tillåten nedskjutning, då det genom skogarnes fortgående uthuggning blir svårare för villebrådet att undkomma samt lättare för skytten att nedlägga det jagade djuret.

Är det betänkligt att alltför hårdt ansätta det vuxna älgbeståndet, förefaller det än betänkligare med nedskjutandet af årskalfvar, hvilket i betraktande af deras ringa värde i förhållande till de vuxna djuren, är en okynnig åderlätning af älgstammen, och bör sålunda med allt skäl förbjudas.

För att i vidsträcktare mån bereda möjlighet för tillvaratagandet af skogsbär samt för att erhålla en vårdad älgstam får jag på grund af hvad här förut anförts värdsamt föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i gällande jaktstadga, att tiden för rätt till älgars dödande eller fångande förkortades till en vecka, och att den tillåtna tiden förlades till oktober månad, samt att fångande eller dödande af årskalfvar efter älg blefve under hela året förbjuden.»

Jämlikt Kungl. Majts nådiga bref af den 12 mars 1890 skall kungl. domänstyrelsen hvarje år i april månad låta i Svensk författningssamling införa en sammanfattad redogörelse för gällande bestämmelser rörande fridlysning af vildt.

I öfverensstämmelse med denna föreskrift har kungl. domänstyrelsen senast den 20 april 1907 kungjort, att, med undantag för sådan jakt inom

hägnad jaktpark eller djurgård, som enligt jaktstadgan är ägare medgifven, följande fridlysningstider äro gällande med afseende på älg:

från och med den 1 januari till och med den 31 augusti och från och med den 16 september till och med den 31 december; enligt särskilda bestämmelser är första fridlysningsterminen ytterligare utsträckt till och med den 9 september i följande län:

inom Norrbottens län under åren 1907, 1908 och 1909;

» Jämtlands och Västernorrlands län under åren 1907 och 1908;

» Göteborgs och Bohus samt Älfsborgs län (med undantag för kronoparkerna Edsmären, Halle- och Hunneberg) under åren 1907—1911;

» Västerbottens, Gäfleborgs, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar läns norra landstingsområde och Blekinge län tills vidare hvarje år.

Därjämte är tills vidare förbjudet att fånga eller döda årskalfvar efter älg i Östergötlands, Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gäfleborgs, Jönköpings, Kalmar läns norra landstingsområde och Västmanlands län samt under åren 1907—1911 i Älfsborgs län (med undantag för förut omnämnda kronoparker).

Häraf framgår, att bestämmelsen om 15 dagars jakttid nu tillämpas i följande län: Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar läns södra landstingsområde, Gottlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs samt efter år 1908 i Jämtlands och Västernorrlands län; efter år 1909 i Norrbottens län; efter år 1911 i Göteborgs och Bohus samt Älfsborgs län. Motionärens yrkande om förkortning af jakttiden berör sålunda dessa län.

Vidare synes, att fångande eller dödande af årskalfvar efter älg icke är förbjudet i följande län: Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Kronobergs, Kalmar läns södra landstingsområde, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs samt efter år 1911 ej heller i Älfsborgs län. Det föreslagna förbudet för dödande af årskalfvar afser sålunda nu uppräknade län. Dessutom yrkar motionären för hela riket en framtlytning af jakttiden till oktober månad.

Vid behandling af detta ärende får utskottet först erinra om den af herr Sandin vid sistlidne riksdag väckta motion angående skrifvelse till Kungl. Majt om sådan »ändring af gällande jaktstadga, att nuvarande olägenhet, som jakten, särskildt å älg, lägger i vägen för lingonplockningens ostörda fortgång, måtte undanröjas».

Utan debatt afslog kammaren denna framställning. Kammarens tillfälliga utskott (n:o 1) hade som hufvudskäl för hemställan om afslag på motionen anført, att bestämmelserna angående ändring af tiderna för jakt falla inom området för Kungl. Maj:ts administrativa lagstiftning. Visserligen hade Riksdagen under åren 1869, 1877 och 1891 hos Kungl. Maj:t gjort hemställan om ändringar af då gällande bestämmelser angående älgjakt, men vid dessa tillfällen hade framställningarna gällt allmänna, för hela landet gällande ändringar. I de fall, då en åtgärd af mera lokal natur af Kungl. Majt vidtagits på jaktstadgans område, hade detta oftast skett på grund af hemställan från vederbörande landsting, och det syntes som om det af herr Sandin gjorda yrkandet äfven vore af den natur, att de särskilda landstingen lämpligast borde, i den mån ett verkligt behof af ändring gör sig gällande, därom hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning.

Utskottet ansluter sig i hufvudsak till hvad i fjolårets utskottsutlåtande sålunda anförts, men då årets motionärer till stöd för sitt förslag icke allenast framhålla de vådor, som förefinnas för lingonplockarne genom nu gällande tidsbestämmelser för jakt å älg, utan äfven upptaga andra synpunkter, som synas dem böra föranleda till ändring af i frågavarande bestämmelser och på grund däraf framställa ganska bestämda yrkanden, så har utskottet ej ansett sig kunna inskränka sig till att endast af samma skäl som förra årets utskott yrka afslag å ifrågavarande motion, utan utskottet har sökt att från sakkunnigt håll inhämta upplysningar rörande de förhållanden, som böra beaktas vid nu föreliggande frågas bedömande, och med stöd häraf får utskottet anföra följande.

Den första synpunkt, man har att ta i betraktande, vid bestämmande af jakttid för älg, är att älgen får skydd under fortplantningstiden. Denna, så att säga biologiska, sida af saken har beträffande många fridlysta djurarter varit den vid lagstiftningen ensamt bestämmande och måste anses som grundvalen för all jaktskyddslagstiftning. Vanligen fridlyser man därför en djurart i god tid innan parningstiden börjar, för att sedan låta denna fridlysning sträcka sig öfver parningstiden, honans dräktighetsperiod samt den tid ungarna äro så små, att de behöfva moderns vård

och dessutom själva äro mer eller mindre värdelösa som föda. Jakten bör alltså i regel börja först sedan årsungarna äro matnyttiga.

I de fall, där dräktighetsperioden är lång och fostrets utveckling i början försiggår helt långsamt, finnes emellertid från djurbiologisk synpunkt intet hinder att förlägga jakttiden till den första delen af dräktighetstiden, blott den blifvande modern erhåller skydd under tiden närmast före födseln samt då ungarne äro små.

Betrakta vi nu närmare älgens fortplantning och i sammanhang därmed stående förhållanden, så finna vi, att parningstiden infaller i senare hälften af september och början af oktober månader. Älgkon går sedan dräktig omkring nio månader och föder i slutet af maj eller början af juni månad. Under de närmaste tre månaderna behöfva kalvarna alltför väl moderns skydd, och jakttiden kan alltså tidigast börja den 1 september. Redan en vecka in i september kommer man emellertid i kollision med nästa parningsperiod, i det att tjurarne då börja uppsöka korna, äfven om parningen i regel först senare äger rum. Jakten under september kommer därför att verka störande under en period, då älgarna väl behöfva vara i fred, hvarför den nu rådande jakttiden från biologisk synpunkt lämnar åtskilligt öfrigt att önska. Lägges endast denna synpunkt till grund, borde alltså en jaktid senare på hösten, efter brunstperiodens slut, exempelvis i oktober eller november vara att föredraga.

Emellertid förtjäna härvidlag ett par andra synpunkter beaktande. Omedelbart efter brunsttidens slut äro djuren vid synnerligen dåligt hull, och hvad älgturen beträffar, har köttet dessutom i början af oktober liksom under senare delen af september i följd af brunsten en från smak och sålunda ett betydligt lägre värde än före brunsttiden. Från denna synpunkt torde tiden närmast efter brunsten ej böra föreslås som lämplig jaktid, åtminstone ej förrän saklig utredning företagits.

November månad eller till och med möjligen senare delen af oktober skulle nog från de tvenne hittills berörda synpunkterna, och under förutsättning att djuren till denna tid verkligen återvunnit sitt goda hull, kunna anses lämplig för älgjakt. Men nu tillkommer en annan faktor, hvartill hänsyn bör tagas, nämligen den åtminstone i norra delarna af landet tidiga spårsnön, som i hög grad underlättar djurens förföljande, ja, rent af kan sätta älgstammens hela existens på spel. Redan de starka nattfrosterna i september med riklig rimfrost på marken underlätta spårandet, men den första snön, som i Norrland ofta faller redan i oktober, skulle med säkerhet bli ödesdiger för älg. Från denna synpunkt blir

alltså en mot hösten så långt framskjuten jakttid synnerligen olämplig för Norrland.

För södra delarna af landet torde däremot en framflyttning af jakttiden möjligen kunna ha skäl för sig, endast densamma ej göres till dagarne närmast efter brunsttidens slut.

Beträffande den föreslagna inskränknigen af jakttiden för hela landet från 14 dagar till en vecka, må erinras därom, att för stora delar af vårt land jakten är tillåten endast 9—15 september. Detta är just de delar, hvarest älgstammen är svag och därför anses behöfva särskildt skydd. Att för öfriga delar i riket, hvarest älg tillgången kan anses normal, kanske riklig, införa en kortare jakttid, måste betecknas som mindre välbetänkt. Den korta jakttiden utgör nämligen ett svårt hinder för en mera rationellt ordnad jaktvård. Redan de nuvarande *14 dagarna* äro en alltför knappt tillmätt tid, huru mycket mera skall ej detta gälla *en vecka*. För mången, som under nuvarande förhållanden endast skjuter djur af viss ålder och visst kön, skulle det med endast hälften så lång jakttid bli alltför frestande att ta hvad han kommer åt för att få något med. Motionären uttrycker sina farhågor för älgstammens fortbestånd. Statistiken visar emellertid ej någon tillbakagång i den årliga afskjutningen för hela landet, och det står i Kungl. Maj:ts fria skön att, när helst någon decimering af älgstammen anses hafva inträdt i viss del af riket, införa kortare jakttid eller totalförbud under några år för länet i fråga.

Frågan om det berättigade uti ett förbud att döda älgkalf är inom jägarekretsar mycket debatterad. I viss grad är denna beroende på huruvida jakttiden infaller tidigare eller senare på hösten. Motionären betecknar nedskjutande af årskalfvar som »okynnig åderlätning af älgstammen». Denna uppfattning lär icke alltid öfverensstämma med en högre och intensivare jaktvårds principer. Bortskjutande af svaga årskalfvar anses i den kunnige jaktvårdarens hand vara ett af de säkraste medlen att höja älgstammen. Svårigheten här som i så många andra jaktlagsfrågor ligger däri, att man, samtidigt som man genom fridlysning och inskränkningar söker hämma den förödelse, som hotar från icke jaktvårdsintresserade skyttars sida, också lägger hinder i vägen för jaktvårdaren vid utöfvande af hans ofta otacksamma uppgift.

Är det sålunda redan ur biologisk synpunkt svårt att bestämma rätta tiden för älgjakten, blir frågan om denna tids bestämmande ännu mera invecklad, om hänsyn äfven skall tagas till andra förhållanden. Som motionären framhåller, sammanfaller nu jakttiden för älg med den för bär-

plockning i skogarne lämpligaste tiden, och när för jakt af älg numera användas synnerligen långskjutande gevär, måste man utan tvifvel gifva motionären rätt däri, att jakten i fråga innebär fara för i skogen varande bärplockare. Någon tillförlitlig uppgift å antalet olyckor, som till följd häraf inträffat, torde ju vara mycket svår att åstadkomma, men att önskan om ändring af jakttiden just för bärplockningens skull börjat blifva allmän inom olika orter af landet torde bäst framgå af de återkommande riksdagsmotionerna samt äfven däraf, att motioner i detta syfte föregående år behandlats inom flere landsting, hvarvid önskvärdheten af ändring i nuvarande förhållanden kraftigt betonades. Motionerna afslogos emellertid i de flesta landsting på den grund, att man ej kunde enas om hvilken tid borde föreslås i stället för den nuvarande.

Tar man i betraktande den vidsträckta omfattning, i hvilken lingonplockning i en del län nu äger rum, samt huru denna årligen torde blifva större, får man nog vänta, att krafvet på ändrad jakttid för älg kommer att göra sig alltmera gällande. Lingonskörden är redan en icke obetydlig faktor i vårt lands ekonomi och som sådan mycket viktigare än älgjakten. Senast tillgängliga uppgifter utvisa, att endast den för export skördade lingonmängden uppgår till ett värde af omkr. 1,500,000 kr. årligen, medan värdet af de under ett år skjutna älgarne, omkring 3,000 stycken, torde få sättas till bortåt 400,000 kronor.

Af hvad ofvan anförts torde framgå, att frågan om ändrade bestämmelser för älgjakten är af synnerligen svår och invecklad natur, särskildt då de olika intressen, som i motion beröras, böra tillgodoses. — Det torde därför få anses mindre lämpligt att Riksdagen uttalar sig för frågans lösning i så bestämd riktning som motionärerna föreslå, desto hellre, som anledning är att antaga att önskningsar beträffande ändringarna i jakttiden för ifrågavarande djur äro olika inom de olika delarna af landet och därför lämpligast böra frambäras genom respektiva landsting.

Utskottet får sålunda hemställa,

att den föreliggande motionen icke må till någon
Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 mars 1908.

På utskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.
